

BUDAI KRÓNIKA

2012. augusztus 31-én és szeptember 1-jén a „Magyar Nyelv és a Magyar Könyv Ünnepe” programsorozat eseményeként egy kamarakiállítás keretében megtekinthető volt a Nemzeti Könyvtár erekllyeterében az 1473-ban készült első Magyarországon nyomtatott könyv, a *Budai Krónika* két hazai példánya.

1473. június 5-én, Pünkösöd vigíliáján a Budai Vár egyik legboldogabb embere kétségtelenül egy német származású, Itáliából elcsábított tipográfus: Hess András lehetett. A nagyjából 200–240 példányban kinyomtatott *Budai Krónikából* mindössze 10 maradt fenn a világon. A budai ősnomdász nyilvánvalóan nem is gondolhatott arra, hogy ebből egy példány a nagy tengeren túlra, New Jerseybe kerül, az 1746-ban alapított Princeton University könyvtárába. A Campus majdnem egy tucat bibliotékája közül a Firestone Library ad otthont az egyetem legértékesebb és legrégebb nyomtatványainak. Itt található a nevezetes *Scheide Library*, amelyet sokan Amerika egyik legszebb magánkézben lévő gyűjteményeként tartanak számon a Scheide-család (nagyapa, fiú,

unoka) bibliofíliájának köszönhetően.

Hogyan kerülhetett a Budai Várban található, mai Litea Könyvesbolt területén álló officinából a *Chronica Hungarorum* egy példánya az Egyesült Államok egyik legelőkelőbb és legrégebbi egyetemének bibliotékájába?

Az első támpontunk a Kárai Lászlónak szóló ajánlás alatt olvasható bejegyzés, nevezetesen: „*M(agister) Joannis Czuly Ab ober Glogaw(iae) Siles(iensis)*”. A beírás szerint egykori lengyel tulajdonosa (czuly érzékenyt jelent lengyelül) a sziléziai Glogów (német nevén Glogau), az Odera partján fekvő városban élhetett a 16. században. De egy korábbi, 15. századi tulajdonosa is megjegyzetelte a krónikát szénfekete tintával, tartalmi kiemelésekkel, szövegáthúzásokkal, néha reflektálva a szövegre. Sajnos rekonstruálhatatlan, hogy a 16. század után kié lett a princetoni példány. Feltételezhetjük, hogy későbbi tulajdonosai továbbra sem voltak magyarok, s a régi nyomtatványt valószínűleg a régióban, Sziléziában őrizhették,

Érdeklődők a könyvritkaság példányai előtt

talán egy magángyűjteményben. Borsa Gedeon szerint a könyv Friedrich Georg Henrici (1844–1915) lipcsei evangélikus egyháztörténész és egyetemi tanáré volt a 19/20. század fordulóján, akinek unokája a berlini fal leomlása után, 1990-ben adta aukcióra a család féltett kincsét. A Hartung & Hartung müncheni árverésén rekordösszegért, 420.000 nyugat-német márkáért ütötték le a *Budai Krónikát*. A példány egy New York-i cég, a legendás Hans P. Kraus által alapított H. P. Kraus Rare Books tulajdonába került miután a londoni Quatrach alulmaradt a licitversenyben. A sikeres vétel – amelyet a főként a presztízs motivált – után a Kraus cég igyekezett eladni a példányt a Nemzeti Könyvtárnak illetve az Akadémia Könyvtárának is, ám a tetemes, félmillió nyugat-német márka miatt megghiúsult a vétel. Az új tulajdonos Roland Folter, Kraus veje lett, aki az alapító 1988-as halála után vitte tovább feleségével a régikönyves ügyeket, s maga is komoly magángyűjteménnyel rendelkezik, benne számos értékes ősnymotatvánnyal. Majd a legifjabb Scheide vásárolta meg a Kraus cégtől a *Budai Krónikát* könyvtára számára, feltehetően 1991 januárjában.

Az egykor olajüzleten meggazdagodott William T. Scheide (1847–1907) megengedhette magának, hogy a negyvenes éveiben visszavonulva a bibliofiliának szentelje élete utolsó harmadát. Könyvtárának

ma is meglévő első darabját 18 évesen, mint a pittsburgi vasúttársaság fiatal telegráfusa vásárolta. A legidősebb Scheide, elsőgenerációs mindenevőként a jövedelmező olajnak köszönhetően hamarosan specializálódott, s érdeklődése Itália szerelmeseként a középkori oklevelek, kéziratok illetve ősnymotatványok felé fordult. Fia, John H. Scheide (1875–1942), miután az üzleti életre alkalmatlannak bizonyult, szisztematikusan gyarapította tovább a már akkor tekintélyesnek számító gyűjteményt. Az 1896-ban Princetonban végzett Scheide-fiú a 20-as és 30-as évek Amerikájának egyik legjelentősebb régikönyv-gyűjtőjévé vált. William H. Scheide (1914–), a ma is élő zenész és Bach-kutató unoka nemcsak értékes zenei kéziratokkal, hanem különleges Biblia-kiadásokkal is gazdagította a könyvtárat. S végül 1959-ben a bibliotéka a pennsylvaniai Titusville-ben álló családi rezidenciából a már említett Firestone Library épületébe került, az ugyancsak Princetonban végzett (1936) legifjabb Scheide jóvoltából.

A példány hivatkozása: WHS S2.11A – The Scheide Library, Princeton, New Jersey. Mivel a filantróp magángyűjteményének része letétként a *Chronica*, így a tulajdonjogokat nem az egyetem gyakorolja.

Farkas Gábor Farkas
farkas.gabor.at.oszk.hu